

DEZVOLTAREA CONTEMPORANĂ A SPAȚIULUI CONSTRUIT. INTERVENȚII ASUPRA PATRIMONIULUI CONSTRUIT – ADAPTARE LA CERINȚELE MODERNE¹

Ildikó BUCUR-HORVÁTH²

ilbucurro@yahoo.com

ABSTRACT: The study deals with the contemporary development and renewal of built environment, as a result of the need to adapt to the demands of modern society, in the context of the preservation of built heritage. In this regard, the paper tries to emphasize the specific design issues for the rehabilitation of historical sites and buildings. In this case the watchword is authenticity, but this requirement should not be considered rigidly. It must be combined with social and functional requirements, as well as with the demand of structural reliability. Causes that lead to rehabilitation interventions, contemporary challenges of scientific, technological and artistic development which cannot be neglected, possible modes of approach, human perception concerning interventions on the built heritage are analyzed. The study shows the possible occurrence of conflicts between the aspects mentioned above and discusses variants of solution and proper approach for a modern design. Examples presented belong to different historical times.

KEYWORDS: contemporary development, built heritage, intervention

¹ Comunicare cu ocazia ZILELOR ACADEMICE CLUJENE 16–21 mai 2016, la Sesiunea de primăvară de comunicări științifice a Filialei Cluj-Napoca a CRIFST, Biblioteca Centrală Universitară „Lucian Blaga”, 16 mai 2016

² Profesor emerit al Universității Tehnice din Cluj-Napoca, Facultatea de Construcții, doctor inginer, membru titular al Comitetului Român de Istoria și Filosofia Științei și Tehnicii (CRIFST) al Academiei Române

Tema principală a dezbaterii propuse este dezvoltarea și reînnoirea contr-emporană a spațiului construit, în urma necesității de adaptare la cerințele societății moderne, în contextul străduinței cvasi-globale de preservare a patrimoniului construit.

Dacă analizăm diferite *atitudini* privind *reînnoirea* spațiului construit (în context urban) de-a lungul istoriei, ajungem la constatări interesante. Astfel:

Nero a dat foc Romei, drept urmare, a trebuit să fie reconstruită. Mult mai târziu, arhitecți celebri ai barocului au restructurat același oraș, *păstrând patrimoniul antic*. Acest demers a avut un impact decisiv asupra dezvoltării ulterioare a orașului Roma, a superbeii citadele care este astăzi.

Pe parcursul secolului 19, *intervențiile au devenit mult mai dure*. Parisul a fost *în bună parte demolat* și s-a ridicat Parisul eclectic, pe care îl admirăm astăzi. Aproximativ același lucru s-a întâmplat cu Viena, Budapesta și chiar Barcelona, pe care le admirăm, deopotrivă.

Doar în secolului 20, a început lumea să *protejeze patrimoniul construit conștient și sistematic*, în condițiile unei percepții crescânde a valorii culturale, dar și social-economice a acestuia. Fără a pune problema în mod dur, dar nici ipocrit, se poate recunoaște că de-a lungul istoriei unele operații de demolare și reconstruire totală sau parțială a anumitor situri urbane au fost justificate, dat fiind calitatea slabă a acestora sau/și neîncadrarea lor în cerințele societății dintr-un anumit moment. Desigur, există dureros de multe exemple de demolări ale unor clădiri și situri de valoare monumentală, demersuri caracteristice regimurilor totalitare și ale celor teroriste.

În prezent, abordarea conservării patrimoniului istoric s-a schimbat radical pe tot globul. Se urmărește *salvarea unor valori culturale* în condițiile unor *necesități obiective de schimbare și dezvoltare a spațiilor construite*.

Numai că acest obiectiv nu este ușor de atins. Se pune întrebarea: care este acel «modus operandi» corect?

Răspunsul este dificil, deoarece proiectantul *trebuie să urmeze anumite principii* și reguli privind protecția patrimoniului, deja acceptate și, totodată, *să răspundă așteptărilor societății* în permanentă dezvoltare, acționând cu responsabilitate. Apar, astfel, probleme specifice de concepție-proiectare privind reabilitarea siturilor și clădirilor istorice.

În prezent, documentele de reglementare internațională privind protecția patrimoniului construit sunt foarte multe la număr, ele fiind emise și dirijate de organisme internaționale de specialitate, la care majoritatea

țărilor lumii sunt afiliate, și reprezintă, îndeobște, baza legislației naționale în domeniu. Șirul acestor reglementări a început cu Carta de la Atena³ (1931) și a culminat cu Carta de la Veneția⁴ [2] în 1964. Iar procesul de reglementare a fost și este într-o permanentă evoluție, date fiind varietatea și specificitatea obiectivelor, precum și schimbările actuale aproape incredibile: progresul tehnologic ce crește exponențial, evoluția economico-socială, schimbarea mediului și, nu în ultimul rând, comportamentul uman din ce în ce mai impredictibil, ce se manifestă de multe ori în acte de violență și chiar terorism.

Pentru început, încerc să sintetizez principiile de bază enunțate în Carta de la Veneția privind intervențiile asupra clădirilor și siturilor istorice, formulându-le în câteva fraze: Conservarea și restaurarea monumentelor istorice *trebuie să recurgă la toate mijloacele științei și tehnicii* care pot contribui la studiul și protejarea patrimoniului arhitectural; Procesul restaurării trebuie să se bazeze pe *respectul pentru materialul original*; Orice *adăugire sau completare trebuie să fie distinctă de compoziția arhitecturală originală* și trebuie să poarte amprenta contemporaneității; În cazul în care tehnicile tradiționale se dovedesc inadecvate, *intervenția se poate realiza prin utilizarea unor tehnici moderne* de construcție, bazate pe *criterii științifice și experiență*; *Contribuții ale diferitelor epoci și stiluri arhitecturale* la construcția istorică *trebuie să fie respectate*. Înlocuirea (re-întregirea) unor părți lipsă trebuie să se integreze armonios în ansamblu, dar, totodată, *trebuie să se distingă față de original*, astfel încât restaurarea să nu falsifice mărturia istorică; Se recomandă ca intervențiile structurale să fie *reversibile*.

În Carta, se precizează: „Conceptul de monument istoric acoperă nu numai opera arhitecturală izolată, dar și ansamblul rural sau urban în care se găsește mărturia unei civilizații particulare, a unei dezvoltări semnificative sau a unui eveniment istoric. Aceasta este valabilă nu numai operelor

³ Motivul pentru care specialiști de seamă ai vremii, ingineri și arhitecți s-au adunat la Atena (cel de al II-lea Congres internațional al arhitecților și tehnicienilor monumentelor istorice) și au elaborat *Carta*, este legat de deficiențele constatate la restaurarea Acropolisului între 1902–1930. Referire la acest fapt se găsește, printre altele, în lucrarea: Ildikó Bucur Horváth, Anca Genoveva Rab, Robert Ozsváth “*Reinforced concrete as strengthening material for historic buildings*”, 7th CCC CONGRESS (Central European congress on Concret Engineering, fib Hungary), Balatonfüred, 2011 [1].

⁴ Este documentul de bază care conține principiile și reglementări importante privind intervențiile la monumentele istorice.

majore de artă, dar și lucrărilor mai modeste ale trecutului ce au acumulat semnificație culturală odată cu trecerea timpului”.

Adaug la cele prezentate, conceptul mult mai larg, acela de *construcții sau situri istorice*. Monumentele istorice constituie categoria de “elită” a construcțiilor istorice, acelea care sunt listate a nivel național și mondial (UNESCO). O definiție generală a construcțiilor istorice a fost propusă și acceptată de către *International Association of Shell and Spatial Structures – IASS, Working Group 17 „Historical Structures” – WG17, 3rd Meeting*, desfășurat în cadrul congresului „2nd International Congress on STUDIES ON ANCIENT STRUCTURES, Yildiz Tehnical University, Faculty of Architecture, Istanbul, Turkey, July 9–13, 2001”. Ea sună așa: Construcțiile istorice sunt caracteristice unei culturi anterioare, ale cărei produse sunt. Ele înglobează *valori reprezentative* pentru o anumită epocă, loc și comunitate umană, *din perspectiva* artei constructive, a tehnicii și tehnologiei, a stadiului cunoștințelor, a materialelor și meseriilor, *fiind influențate* de mediul înconjurător, de tradițiile locale, de spiritul comunității locale, de culturi anterioare, de culturi vecine, de fundalul socio-politic [3].

În consecință, construcția istorică etalează o serie de caracteristici specifice, care, împreună, exprimă autenticitatea și constituie însemnăta-tea acesteia.

La reabilitarea clădirilor istorice, în afara *cerințelor de bază* impuse clădirilor obișnuite privind funcționalitatea și reliabilitatea structurală (rezistență și stabilitate, serviciabilitate, durabilitate și mentenanță), într-un cuvânt siguranța, se formulează *cerințe speciale* care privesc autenticitatea. Adică, soluția de reabilitare trebuie să respecte stilul arhitectural, proporțiile, aspectul și atmosfera clădirii, iar intervențiile structurale trebuie să asigure compatibilitate cu structura originală privind mai multe aspecte, cum ar fi: tehnici de reparare, de consolidare, materiale folosite și reliabilitate.

Există o serie de *factori care reclamă* și duc în mod firesc la *intervenții de reabilitare*, fie vorba de clădiri, fie de situri. Aceștia pot fi:

- stare tehnică precară din cauza procesului de degradare a construcțiilor (îmbătrânire, uzură) sau distrugere violentă (seism, explozii, terorism, războaie etc.),

- necesități funcționale sau de altă natură ca: extinderea unei activități, schimbarea totală a unei funcții, modernizare urbană etc.

Totodată, există și *provocări contemporane*, cum sunt:

- noi tendințe dominante în arta de a clădi,
- descoperiri și inovacii în domeniul științei și tehnicii în consecință, mijloace și soluții tehnice moderne, eficiente, la îndemână și, nu în ultimul rând,
- dezvoltare socială însoțită de cerințe și exigențe crescânde.

În cazul intervențiilor la siturile istorice există astăzi mai multe *moduri de abordare*:

- Demolare parțială sau totală a spațiului construit avut în vedere, urmat de reconstrucție. Această variantă este rar folosită astăzi la situri și clădiri istorice, dar nu este exclusă.
- Păstrarea în bună parte a situației existente și operând modificări locale. Cele mai frecvente intervenții sunt acelea de implantări de noi construcții (clădiri, poduri, drumuri, lucrări de artă etc.).

O abordare total neadecvată (chiar catastrofală) a problemei constă în înghesuirea de noi și noi construcții în orașe, inclusiv în zonele centrale (istorice sau nu) ale acestora, în detrimentul spațiilor libere și al spațiilor verzi, încălcând grosolan recomandările și prevederile în domeniu. Normele europene prevăd 26 mp de spațiu verde pe cap de locuitor, iar Organizația Mondială a Sănătății 50 mp, – ele nefiind respectate în foarte multe orașe din România, cum sunt, de pildă, Clujul⁵ și Bucureștiul⁶. Aceste abordări nefericite cad, în primul rând, în responsabilitatea autorităților locale, dar și a proiectanților și chiar a societății civile care admite astfel de demersuri.

În ceea ce privește *opțiunea proiectanților* în privința implantărilor de noi construcții: (1) Unii proiectanți sunt tentați să *imite* într-un fel sau altul *clădirile din apropiere*, în numele armoniei cu mediul înconjurător. Este oare această versiune valabilă și infailibilă?

(2) O altă opțiune poate fi implantarea de noi construcții urmărind *noile tendințe arhitecturale* și folosind *tehnici moderne*. Întrebarea este: Se pot acestea integra cu succes în spațiul construit ce le înconjoară?

Să examinăm aceste opțiuni.

⁵ Conform unor surse [4] Clujul relizează 14 mp/pe cap de locuitor, ultimele date oficiale (2011) prezintă 25,6 mp – cu grădini, curți, cimitire și păduri cu tot, după gurile rele.

⁶ Datele privind Bucureștiul sunt contradictorii: unele surse declară^{13,14} respectiv 16 mp/locuitor existente în 2013, iar cadastrul verde al Bucureștiului prezintă 23,21 mp/cap de locuitor [5]. În unele capitale europene, cum este Viena sau Stockholm, există normă locală asumată de 70 mp/capita, iar situația reală arată 110mp/capita.

În privința cazului (1), eu personal (ca mulți alții) nu sunt pentru imitații care, de regulă, produc soluții cel puțin îndoielnice. Succesul acestui tip de abordare depinde de percepțiile existente ale realității și de talentul proiectantului, doar că *spiritul creativ* al acestuia din urmă *este oricum limitat*. Imitarea într-o variantă „modernă” a unei clădiri monument istoric, la o distanță de multe zeci sau chiar sute de ani, sigur nu este cea mai fericită soluție.

Exemple pentru acest caz sunt multe. De pildă, actuala clădire a Prefecturii din Cluj. Clădirea în stil secesion⁷ a fost ridicată în 1910 cu destinația inițială Camera de Comerț și Industrie. În anii '70, s-a construit alături, hotelul și restaurantul partidului. Noua clădire încerca să imite clădirea monument istoric, ceea ce era, de fapt, imposibil, după cum atestă și imaginile alăturate (Fig. nr. 1), un demers fără șansă de reușită, dar și fără rost.

Fig. nr. 1 – Clădirea monument al Prefecturii Cluj (stânga) cu Hotelul Victoria alături

Să examinăm și opțiunea cealaltă (cazul 2) de a implanta noi construcții, urmărind noile tendințe arhitecturale și folosind tehnici moderne.

Desigur, în cazul *noilor lucrări de infrastructură și al celor de artă* (poduri, autostrăzi, șosele suspendate, baraje etc.) atât de necesare, nici nu se pune problema altfel, decât să fie utilizate cele mai avansate tehnici și tehnologii.

⁷ Stil inițiat la Berlin și Viena, denumit Sezession – Nouveau Art în Franța, Coup de fuet în Belgia, Jugendstil în Germania –, în urma unei mișcări de protest împotriva istorismului și eclecticii, apărută către sfârșitul secolului a 19-lea.

Implantarea de *construcții moderne* într-un sit existent care să răspundă întocmai cerințelor funcționale și estetice specifice, și care să reușească, totodată, să se integreze armonios în mediul istoric – pare să fie (și putem afirma că este) abordarea corectă. Integrarea armonioasă în mediul înconjurător nu înseamnă neapărat asemănare. Talentul creativ al arhitectului și știința lui de organizare a spațiului, în concordanță cu funcțiunea clădirii și cu aspirațiile moderne se pot manifesta din plin. Implantarea unor clădiri moderne, nu numai că nu exprimă nici o contradicție estetică și de valoare, ci mai mult, atât spațiul construit, cât și obiectul implantat câștigă în valoare, se sprijină și se scot în evidență reciproc. Iar cel mai mult câștigă utilizatorul.

Voi exemplifica aceasta a doua opțiune pe un exemplu de caz. Este vorba de reabilitarea Parcului Englez din jurul Castelului Wesselényi din Jibou, jud. Sălaj și de demersurile actuale de reabilitare a fostului grajd de cai – ambele, monumente istorice [6]⁸.

Este vorba, deci, despre un situ istoric construit în secolul 18, constând din castel, clădiri anexă, printre care mărețul grajd de cai, toate acestea înconjurate de un parc englez. Castelul a fost construit de către contele Miklós Wesselényi, în locul unui conac existent, între anii 1771 și 1809. Este cel mai mare castel baroc (cu unele semne clasiciste) din Transilvania (Fig. nr. 2).

Fig. nr. 2 – Castelul Wesselényi din Jibou

⁸ Sursa bibliografică indicată conține o prezentare largă a operațiilor de reabilitare.

Grajdul de cai a fost construit în 1755 (nota bene, înaintea castelului) în cel mai pur stil baroc. Grajdul care altădată adăpostea 28 de cai, ocupă o arie de aproximativ 15,50 x 33,00 m². Este acoperit de bolți din zidărie, boeme⁹ care reazemă pe pereții exteriori și pe pilaștrii din interior (Fig. nr. 3). Lucrările pentru parcul englez au fost începute în 1796 [7].

Fig. nr. 3 – Vedere exterioră și interioară a grajdului

După cel de al doilea război mondial și instalarea comunismului, întregul sit, prezentat anterior, a fost naționalizat, dar în mod surprinzător, a avut parte de un tratament relativ fericit. Castelul a fost utilizat ca școală, grajdul de cai a fost transformat în cantina școlii, iar grădina engleză, printr-un efort miraculos al localnicilor, a devenit grădină botanică, care adăpostește și un centru de cercetări biologice [8]. Astăzi, întregul sit este înregistrat ca monument istoric.

În prezent, exceptând grădina botanică (născută din vechiul parc), care este bine gestionată și îngrijită, clădirile istorice de pe sit necesită intervenții de restaurare/reabilitare. Castelul a fost retrocedat descendenților foștilor proprietari și își așteaptă soarta.

Proprietarul actual al Grădinii botanice și al grajdului de odinioară (Centrul de Cercetări Biologice) dorește să reabiliteze clădirea de grajd – monument istoric, în scopul creării unui spațiu cultural (sală de expoziție, muzeu etc.).

Reabilitarea parcului englez din jurul castelului Wesselényi a început în anii '70. Transformarea parcului într-o grădină botanică și conexarea

⁹ Este denumirea consacrată pentru bolta pe plan dreptunghiular, descriind o suprafață cu dublă curbură (definită geometric printr-un paraboloid hiperbolic), ce reazemă pe elementele de susținere în cele patru colțuri ale sale.

acesteia la un nou înființat Centru de Cercetări Biologice a durat ani mulți și eforturile de progres continuă și astăzi, iar modul de abordare este lăudabil în toate privințele: cultural, științific, social și economic. Este o reabilitare *sustenabilă*.

O mână de oameni au salvat un obiect valoros de patrimoniu cultural. Reabilitarea s-a derulat cu profesionalism: ceea ce a supraviețuit, a fost salvat, ceea ce a fost distrus, a fost reparat sau refăcut. Mai mult decât atât, grădina botanică a fost îmbogățită și extinsă în timp, adăugându-i-se noi sectoare (ornamental, paleontologic, complex de acvarii etc.). În completarea serelor existente au fost construite altele noi și moderne. Cele două cupole geodezice implantate corespund perfect scopului (casă de palmieri și de acvariu) și se înscriu frumos în spațiul înconjurător (Fig. nr. 4), confirmând cele afirmate anterior.

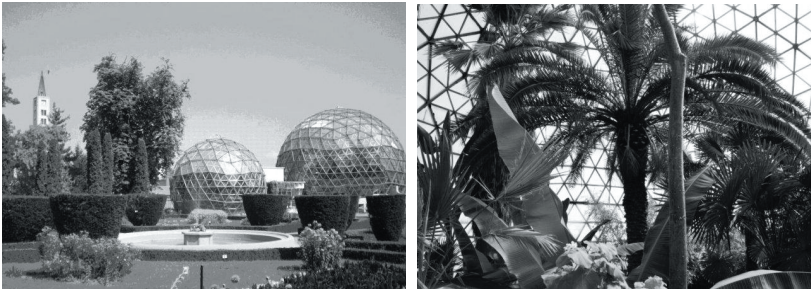

Fig. nr. 4 – Noile sere: vedere exterioară și vedere interioară din casa de palmieri

În ceea ce privește *intervențiile la clădiri istorice* în condițiile cerințelor contemporane, se observă că principiile de bază privind păstrarea autenticității adesea *vin în conflict cu nevoile reale de dezvoltare funcțională* a clădirii și cu *cerințele fundamentale actuale de fiabilitate structurală*, obligatorii. În aceste cazuri, este necesar să se recurgă la date obiective și argumente științifice. Pentru a păstra semnele de *autenticitate* (cât mai mult posibil) ale construcției istorice, asigurând, în același timp, *reliabilitatea structurală*, *decizia de reabilitare* privind intervențiile structurale (și nu numai) *poate fi un compromis*. Mai mult, uneori, îmbunătățirea funcțională necesară a unei clădiri vechi presupune *adăugarea de blocuri utilitare noi*, păstrând autenticitatea structurală și arhitecturală a părții originale. În această situație, partea adăugată *nu trebuie să fie o imitație* [9].

Reabilitarea grajdului din incintă¹⁰, amintit anterior, prezintă situația fericită în care spațiul interior generos (v. fig. nr. 3) permite cu ușurință modificările funcționale solicitate. Pur și simplu, zidurile interioare despărțitoare (ulterior adăugate) se îndepărtează, recâștigându-se spațiul interior inițial. Ușile și ferestrele zidurilor perimetrice vor fi readuse la forma lor originală, punându-se în valoare elementele originale de încadrare. Vor fi întreprinse operațiile necesare de reparații și consolidări, respectând autenticitatea structurală¹¹.

Singura intervenție de refacere privește acoperișul clădirii, la care actuala formă și structură nu mai are nimic original și este într-o stare tehnică extrem de precară. Acoperișul va fi total schimbat și reconceptuat în armonie cu stilul baroc al clădirii.

Reconstrucția clădirilor monumente istorice constituie astăzi o temă de discuție extrem de controversată.

Uneori, vechi clădiri care au dispărut la un moment dat în decursul istoriei (a) sau altele care au fost distruse din cauza unor violențe umane (b) sunt reconstruite, imitând originalul. Trebuie remarcat că aceste cazuri sunt foarte speciale.

Iată două exemple, câte unul pentru fiecare caz:

a) Un *castel medieval* – din care nu rămăsese fizic absolut nimic în urma vicisitudinilor de tot felul, pe un parcurs istoric de multe secole – **reconstruit** în secolul 20, numai pe baza de documente și descrieri, poate fi interesant, dar *nu are valoare istorică, iar valoarea sa culturală o considerăm îndoielnică*. Astfel de exemple sunt, îndeobște, inițiate din porniri de mândrie patriotică, cea ce este explicabil și acceptabil, doar că rezultatul nu reprezintă neapărat valoare. Multe asemenea reconstrucții sunt proprii regimurilor autoritare (Fig. nr. 5). Acest castel „gotic” impecabil, a fost (re)construit în anii '30, pe vremea lui Salazar. Vizitând această clădire cu ocazia unei recepții de încheiere a unei conferințe internaționale, eu, care ador goticul, am avut senzația unei clădiri care nu trăiește, este rece și inutilă.

b) *Reconstrucția podului de la Mostar*; Îmi amintesc dezbaterile aprigă pe acest subiect la un congres internațional de specialitate, desfășurat la

¹⁰ Întreaga istorie a înființării și dezvoltării Grădinii Botanice din Jibou, inițiată și susținută de profesorul de științe ale naturii Vasile Fati, precum și descrierea ei actuală se găsește în lucrarea [8].

¹¹ Procesul de reabilitare este în derulare, în fază de lucrări preliminare și proiectare [6].

Fig. nr. 5 – Castelo-e-Paco, Guimaraes, Potrugalia

Istanbul în 2001¹². În timpul războiului din Balcani (1992–1995), orașul Mostar – sit istoric, obiect al patrimoniului mondial UNESCO – a fost grav avariat, iar podul vechi din Mostar a fost distrus aproape în întregime în (1993) (Fig. nr. 6). Dilema care a provocat dezbateri aprige a fost, dacă podul să fie reconstruit în forma sa originală, sau să fie conservată

Fig. nr. 6 – Podul vechi din Mostar înainte (stânga) și după distrugere (dreapta)

partea rămasă ca „memento mori” și să se construiască un pod modern alături. În final, podul a fost reconstruit în 2004 în forma sa originală (Figura nr. 7). Materialele folosite pentru renovare au fost pietrele podului distrus, scoase din râu. Această reconstrucție *este perfect justificată*, în conformitate cu argumentele evocate: podul a căzut în urma unei violențe recente, pilonii de reazem au rămas în picioare, deci podul nu s-a renăscut din nimic, s-au folosit materiale și tehnici adecvate, este parte a unui sit monumental și altele. În 2005, podul reconstruit a fost inclus în patrimoniul UNESCO.

¹² 2nd International Congress on Ancient Structures, Yildiz Technical University, Faculty of Architecture, Istanbul, Turkey, July 9–13, 2001.

De altfel, istoria ne demonstrează că, nu odată, monumentele distruse sau mutilate sunt refăcute, într-un fel sau altul, încercând să răspundă dorinței comunităților afectate, și nu oricum, ci într-un mod care să permită și upgradarea utilizării spațiilor construite. Exemplul la îndemână este reconstrucția centrului Varșoviei, complet distrus în cel de al 2-lea război mondial. După un plan original și util, au fost refăcute fațadele clădirilor în stilul original, iar în spatele acestora s-au dezvoltat spații utile, funcționale, moderne. Din cele prezentate până acum, rezultă că *percepția umană* asupra dezvoltării spațiului construit este influențată de factori obiectivi și subiectivi, deopotrivă. Printre *factorii obiectivi* putem enumera: dezvoltarea societății cu cerințele ei crescânde, evoluția artei, dezvoltarea științei și a tehnologiei, locația, mediul, tradițiile culturale etc. *Factorii subiectivi* pot fi considerați: memoria istorică, atitudini individuale și colective, sentimente, aspirații, determinare, cunoștințe asimilate, talent etc.

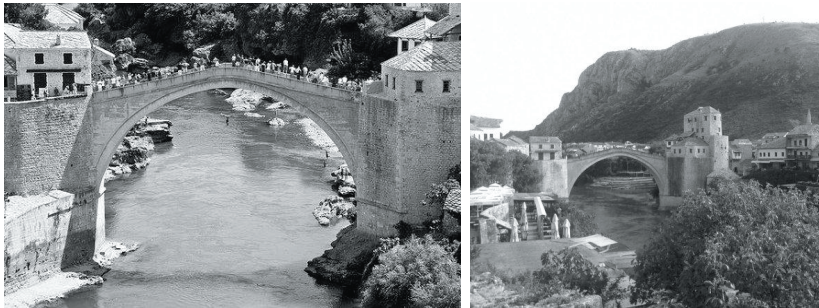

Fig. nr. 7 – Imagini ale podului după refacere

În acest context, și ținând seama de argumentele și exemplele prezentate anterior, *concluziile* privind procesul de dezvoltare contemporană a spațiului construit, respectiv, reabilitarea siturilor și construcțiilor istorice, se pot formula în următorii termeni:

Reguli călăuzitoare privind *criterii și principii* se pot stabili (și ele există). Este util și recomandabil ca acestea să fie luate în considerare, dar ele *niciodată nu vor putea să pună stavilă progresului societății și afirmării spiritului creativ*. După cum *acestora, nu trebuie să le fie subordonată cerința primordială, aceea de siguranță a utilizatorului, adică a omului*.

Pentru *designul contemporan în context istoric*, descoperirile și inovațiile în domeniul științei și tehnologiei, precum și noile tendințe în arta

construcției *nu pot fi ignorate*. Ele trebuie să fie exploatate și folosite cu pricepere și responsabilitate.

Tocmai, ca urmare a acestor susțineri, la *reabilitarea clădirilor istorice*, pentru a păstra semnele de autenticitate în paralel cu asigurarea nevoilor funcționale și de fiabilitate structurală, *decizia* poate fi una *de compromis* – în caz fericit – *utilă și acceptabilă*, iar ***abordarea contemporană a siturilor și clădirilor istorice*** trebuie să dea dovadă de o *atitudine permisivă și flexibilă* și, totodată, de *adaptare la fiecare situație*.

Bibliografie

- [1] Ildikó Bucur-Horváth, Anca Genoveva Rab, Robert Ozsváth: *Reinforced concrete as strengthening material for historic buildings*. Proceedings of 7th CCC CONGRESS (Central European Congress on Concrete Engineering, fib Hungary), “Innovative materials and technologies for concrete structures”, Balatonfüred, 2011. szeptember 22–23
- [2] <http://documents.tips/documents/carta-de-la-venetia.html>
- [3] Ildikó Bucur-Horváth: *Definition of Historical Structures, Classification of Historical Constructions*, International Association of Shell and Spatial Structures – IASS, Working Group 17 „Historical Structures” – WG17, 3rd Meeting, Istanbul, July 10, 2001, Journal of the International Association for Shell and Spatial Structures, Vol. 42 (2001) n.3, December n. 137, pp. 163
- [4] <http://www.ziardecluj.ro/cluj-napoca-e-cheala-la-capitolul-spatii-verzi>
- [5] <http://m.hotnews.ro/stire/9144397>
- [6] Ildikó Bucur-Horváth, Geta Cornelia Onețiu: *Contemporary Design in Rehabilitation of vaulted Structures*, Re-ConD’15, Proceedings of the International Conference on “Re-evaluating Contemporary Design in Historical Context”, Istanbul, Turkey, July 22–24, 2015, Edited by E. Görün Arun, ISBN: 978–605–86645–9–3, pp. 213–304
- [7] Bíró József: *A zsidói kastély*, Budapest, 1942. https://www.google.ro/?gws_rd=ssl#q=bíró+józsef+Wesselényi+kastély%2C+Budapest
- [8] *** Centrul de Cercetări Biologice: *Grădina Botanică “Vasile Fati” – Jibou, județul Sălaj, România*, echipa de autori: Ioan Bodea, Marin Căprar et alii, coordonator Nicolae Coman, Ed. Color Print – Zalău
- [9] Ildikó Bucur-Horváth, I. Popa, M. Bulbuk & J. Virág: *Historical Constructions – Authenticity and Adaptation to the Modern Demands*. Proceedings of the 6th International Conference on Structural Analysis of Historic Construction, Volume 1, 2–4 July 2008, Bath, United Kingdom, pp. 169–174, CRC Press, Taylor an Francis Group, London, Balkema, ISBN Set978-0-415-46872-5